

Rani i predškolski odgoj i obrazovanje u uvjetima pandemije COVID-19

Silaj, Izabela

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:699195>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

Commented [a1]: Urediti prema uputama

**UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI
STUDIJ**

IZABELA SILAJ

ZAVRŠNI RAD

**RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I
OBRAZOVANJE U UVJETIMA PANDEMIJE
COVID-19**

Čakovec, rujan 2021.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

**UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
Čakovec**

Commented [a2]: Urediti prema uputama

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Izabela Silaj

**TEMA ZAVRŠNOG RADA: Rani i predškolski odgoj i
obrazovanje u uvjetima pandemije COVID-19**

MENTOR: Doc. dr. sc. Adrijana Višnjić Jevtić

Čakovec, rujan 2021.

SADRŽAJ

Sažetak.....	1
Summary.....	2
1. UVOD.....	3
2. RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE U HRVATSKOJ.....	5
2.1. Zakonska regulativa u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju.....	6
2.2. Organizacijska kultura u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju.....	9
2.3. Profesionalci u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju.....	10
3. ODGOJ TIJEKOM PANDEMIJE.....	12
3.1. Uvjeti u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja tijekom pandemije COVID-19.....	15
4. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	21
5. REZULTATI I RASPRAVA.....	22
6. ZAKLJUČAK.....	25
LITERATURA.....	27
Kratka biografska bilješka.....	29
Izjava o samostalnoj izradi rada.....	30

SAŽETAK

Protekla 2020.godina bila je vrlo izazovna za cijeli svijet. Pojavom virusa COVID-19 u svijetu zatvorile su se mnoge države, mnogo ljudi je umrlo ili dobilo teški oblik virusa. Isto tako, virus koji je uzdrmao cijeli svijet, postavio je nove izazove pred one najmanje, djecu. Novi uvjeti rada propisani od strane Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, distanca od 2m, češća dezinfekcija ruku, prekid uobičajenih aktivnosti, prekid kontakta s roditeljima uživo značili su promjenu u dosadašnjem radu odgojitelja u njihovim odgojnim skupinama. Mogu reći, da je djeci odjednom bilo oduzeto djetinjstvo, kakvo su imale mnoge generacije prije njih. Roditeljima također nije bilo lako, s obzirom da su mnogi od njih radili od kuće, a i vrtići su neko vrijeme bili zatvoreni, stoga su roditelji morali pronaći način kako uskladiti posao, odgoj djece, a da pritom dijete bude sretno i zadovoljno. Dakle, svoje roditeljstvo morali su podići na jednu višu razinu kako bi znali djeci pružiti najbolje od sebe u ovim teškim vremenima koja su bila pred njima. U svom radu prvo ću pisati o ranom i predškolskom odgoju u Hrvatskoj općenito, odnosno kako je bio koncipiran rad predškolskih ustanova, od zakonske regulative, organizacije, pa do samih profesionalaca u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Intervjuirani su odgojitelji i roditelji koji ističu kako im sve ovo predstavlja veliki izazov za njih i njihovu djecu, dok su odgojitelji u neizvjesnosti kako će se odvijati daljnji rad u odgojno-obrazovnim skupinama. Odgojitelji smatraju kako djeca nisu zabrinuta situacijom koja se veže uz pandemiju, međutim moguće posljedice na djecu vidjet će se kroz par godina, a da su ostavile traga na pojedinu djecu, to je sasvim sigurno.

Ključne riječi : pandemija, odgojno-obrazovna ustanova, djeca, uvjeti, odgojitelji, roditelji.

SUMMARY

The past year 2020 was very challenging for the entire world. With the appearance of the COVID-19 virus in the world, many countries have closed down, many people have died or been severely infected by the virus. Also, the virus that has shaken up the whole world has set new challenges for the youngest, the children. New work conditions prescribed by the Croatian institute for public health, social distance of 2m, disinfecting our hands more often, interruption of our usual activities, interruption of personal contact with our parents brought a change in the work of educators in their educational groups. I can say that kids had their childhood suddenly taken away from them, which many generations before them had. It was not easy for parents, either, considering that many of them worked from home, and that kindergartens were closed for a while, so parents had to find a way to balance work and raising children, while keeping their child happy and content. Therefore, they had to raise their parenting to a higher level in order to be able to give the children their best in the difficult times that were ahead of them. In my paper I will write about early and preschool education in Croatia in general, that is, how the work of preschool institutions was structured, from the legislation, organization, to the professionals in early and preschool education. Educators and parents were interviewed and pointed out that this presents a big challenge for them and their kids, while the educators are uncertain how the work will develop in educational groups. Educators think that the kids aren't worried with the pandemic situation, but the consequences for the kids will be visible in a few years, but they have certainly made a mark on the kids.

Key words: pandemic, educational institution, children, conditions, teachers, parents.

1. UVOD

U svijetu je otkriven novi soj virusa koji se naziva SARS-CoV-2. Prema Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo (2020) SARS-CoV-2 je novootkriven virus kod ljudi, a bolest koju uzrokuje naziva se COVID-19. COVID-19 prenosi se s osobe na osobu, virus se relativno brzo širi, i smatra se kako bi jedna osoba koja ima COVID-19 mogla zaraziti dvije do tri osobe. Iako se još u potpunosti ne zna mnogo o njemu, već sad je ostavio velike posljedice na cjelokupno čovječanstvo. Djeca koja su pohađala ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, morala su ostati kod kuće s roditeljima, od kojih je velika većina radila od kuće. Druženja, igra s vršnjacima, svela se na druženje samo s roditeljima. Slavljenje dječjih rođendana, igraonice, razne sportske i druge aktivnosti, naglo su ukinute. Za dijete je od iznimne važnosti da svoje djetinjstvo provede u igri, istraživanju i interakciji sa svojim vršnjacima. Miljak (2009) navodi kako su djeca od rođenja spremna učiti, ali ovisi o nama odraslima kakvo ćemo im okruženje pružiti za njihov svakodnevni život. Stoga je za dijete vrlo važno da svoje djetinjstvo provede u istraživanju, učenju, te tako dolazi do novih spoznaja koje mu omogućuju da se razvija. U vremenu pandemije, djetetu treba pristup odraslih s mnogo razumijevanja za njihove potrebe. Odrasli trebaju biti podrška koja će im omogućiti da novonastalu situaciju prevladaju što lakše i bezbrižnije. Prilagodba za djecu znači nešto novo i neistraženo, čemu se moraju prilagoditi, kao što su se morala prilagoditi situaciji koju je uzrokovala pandemija. Djeca moraju shvatiti i prihvatiti zašto se ne mogu družiti s prijateljima kao prije, zašto ne mogu zagrliti bake i djedove, zašto ne smiju u vrtić nositi omiljenu igračku ili zašto ne slave više rođendan. U vrijeme pandemije povećalo se i nasilje nad djecom, stoga je UNICEF (2020) izdao kratki izvještaj o zaštiti djece u vrijeme pandemije. Roditelji, primarni djetetovi skrbnici imaju ulogu da djeci pruže ljubav, zaštitu i budu im podrška tijekom korona krize. Važno je da se djeci pojasni na njima razumljiv način značenje virusa, pandemije i stvari vezanih uz isto. Djeca koja su ionako sama po sebi znatiželjna, imaju mnogo pitanja, a roditelji igraju ključnu ulogu u odgovaranju na njih. Podrška je potrebna i odgojiteljima koji su u vrijeme pandemije boravili u vrtiću s djecom čiji roditelji nisu imali mogućnost ostati kod kuće s njima. Odgojitelj mora osmisliti način provođenja svih aktivnosti u odgojno-obrazovnoj skupini, poštujući pritom propisane epidemiološke mjere. Vrtić

je bio otvoren isključivo za djecu koja nisu mogla biti zbrinuta kod kuće. S druge strane, odgojitelji su također morali jednim dijelom „provoditi“ aktivnosti s djecom koja su kod kuće, i na taj način biti djetetu podrška i pomoć roditeljima. Pretpostavka je da će se tek za nekoliko godina vidjeti koje je posljedice na djecu ostavila pandemija virusa COVID-19.

2. RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE U HRVATSKOJ

U Republici Hrvatskoj rani i predškolski odgoj i obrazovanje uređen je Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2013). Rani i predškolski odgoj ostvaruje se programom odgoja i obrazovanja, zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi. Ustanova ranog i predškolskog odgoja je prva ustanova s kojom se djeca susreću, najranije od djetetovog šestog mjeseca života pa sve do polaska u školu. Djeca nisu obavezna pohađati odgojno-obrazovnu ustanovu, osim godinu dana prije polaska u školu, odnosno obavezna su pohađati program predškole. Rani i predškolski odgoj podijeljen je na jasličke skupine, koje pohađaju djeca od šestog mjeseca života, pa sve do navršene treće godine života, te vrtićke skupine koju pohađaju djeca od njihove treće godine života, pa sve do djetetova polaska u školu. Programi odgoja i obrazovanja djece predškolske dobi su:

1. Redoviti programi koji su cjeloviti i namijenjeni su djeci kako bi zadovoljili njihove potrebe, te potrebe njihovih roditelja.

2. Posebni programi koji uključuju program ranog učenja stranog jezika, glazbeni program, likovni program, dramsko-scenski program, informatički program, športski program, ekološki program, vjerski program, program zdravstvenog odgoja, program za djecu s posebnim zdravstvenim tegobama, program rada s roditeljima, te preventivni, rehabilitacijski, kompenzacijski i interventni program.

3. Alternativni programi prema koncepcijama Marije Montessori, Rudolfa Steinera, sestara Agazzi, Reggio koncepciji i drugo.

Djeca s teškoćama uključena su u redovite programe, posebne programe ili posebne ustanove, ovisno o stupnju teškoće koje ono ima, i po mišljenju stručnog povjerenstva, stručnih suradnika, više medicinske sestre, te ravnatelja vrtića. Predškolski program pohađaju djeca godinu dana prije škole, koja nisu uključena u redoviti program odgoja i obrazovanja u dječjem vrtiću. Program predškole se provodi u dječjem vrtiću, iznimno provodi osnovna škola ako nema dječjeg vrtića u mjestu kojem dijete pripada. Za provedbu programa predškole koji traje 250 sati, dječji vrtić osigurava plan i program odgojno-obrazovnog rada, odgojitelje, učitelje,

stručne suradnike i mjesto za provedbu programa. Broj djece u programu predškole ne može biti veći od 20 djece, i mora biti opremljen i organiziran tako da odgovara djetetovoj razvojnoj dobi.

2.1. Zakonska regulativa u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju

Prema Državnom pedagoškom standardu (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2008) odgojno-obrazovne skupine slažu se prema dobi djeteta, vrsti i trajanju programa, interesima i sposobnostima djeteta. Broj djece u odgojno-obrazovnoj skupini u redovitom programu, ovisi i o broju djece s teškoćama koja se uključuju u program. U odgojno-obrazovnim skupinama posebnog programa i posebnim ustanovama broj djece s teškoćama određuje se prema vrsti teškoće djeteta, te njegovoj dobi. Odgojitelj u dječjem vrtiću mora provoditi plan i program, i odgovoran je za provedbu istog. Stručni suradnici u ustanovama odgoja i obrazovanja jesu psiholog, pedagog i stručnjak edukacijsko-rehabilitacijskog profila. Pedagog je zadužen za realizaciju programa, suradnju s odgojno-obrazovnim djelatnicima vrtića, zadužen je za pomoć odgojiteljima u odgoju i obrazovanju djece, zadužen za javno predstavljanje vrtića, i rješavanje problema s roditeljima ukoliko je potrebno. Psiholog prati dječji psihofizički razvoj, surađuje s odgojiteljima, roditeljima. Ima posebnu ulogu prepoznavanja darovite djece, ili djece s posebno odgojno-obrazovnim potrebama, zadužen je za praćenje napretka djece, suradnju s zdravstvenim ustanovama i neposrednim radom s djecom i roditeljima kao pomoć u emocionalno-psihološkome osnaživanju, u svrhu djetetova kvalitetnog odrastanja. Stručnjak edukacijsko-rehabilitacijskog profila utvrđuju djetetove specifične potrebe, teškoće, te djeci i roditeljima pomažu u otklanjanju ili olakšavanju tih teškoća koje dijete ima. Surađuju s odgojiteljima, roditeljima i ostalim stručnjacima u odgoju i obrazovanju kako bi se dijete lakše uključilo u posebne ili redovite programe dječjeg vrtića. Važno je da djeca imaju osigurane preduvjete zdravstvene zaštite i prehrane u dječjem vrtiću kako bi se mogla pravilno razvijati i rasti u skladu sa svojom dobi. U dječjem vrtiću nužno je pravilno osigurati sve higijensko-tehničke zahtjeve za prostore kako bi djeca mogla sigurno i nesmetano provoditi vrijeme u dječjem vrtiću.

Mjerila za opremu prostora u dječjem vrtiću prema Državnom pedagoškom standardu (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2008) trebaju biti osigurana na način da djeci oprema prostora bude zanimljiva, lako dostupna, primjerena njihovoj razvojnoj dobi, estetski osmišljena, pregrade moraju biti niske kako bi odgojitelj imao uvid u dječje aktivnosti. Aktivnosti bi se trebale provoditi u različitim centrima aktivnosti, tako da djeca imaju mogućnost odabira. Potreban je, i prostor za osamu, gdje bi dijete moglo predahnuti od dječjih aktivnosti, ako mu je to u tom trenutku potrebno. Dakle, prije svega prostor treba biti usmjeren prvenstveno na dijete i na zadovoljenje njegovih potreba i interesa u skladu s njegovom dobi. Namještaj bi prije svega trebao biti funkcionalan, stabilan, od prirodnog materijala, lako prenosiv. Razvojna primjerenost, trajnost, lakoća uporabe, privlačnost su glavna mjerila za nabavu didaktičkog materijala u dječjem vrtiću. Često odgojitelji sami izrađuju didaktičke materijale prema djetetovim interesima. Oni koriste prirodne materijale za izradu didaktičkih sredstava, koji su djeci nerijetko zanimljiviji, jer i sami imaju mogućnost isprobati različite vrste materijala, i na temelju toga djeca obogaćuju svoja iskustva i proširuju svoje znanje. Za djecu s posebno odgojno-obrazovnim teškoćama osigurava se poseban didaktički materijal kojim oni mogu lakše i sigurnije manipulirati, i prilagođen je njihovim mogućnostima istraživanja.

Osnovni preduvjet za djetetov razvoj u cjelini je zadovoljiti njegove osnovne tjelesne i socio-emocionalne potrebe, treba osigurati fleksibilnu organizaciju kako bi se postigli optimalni uvjeti za razvoj. Djetetu treba omogućiti razdoblje prilagodbe na dječji vrtić, spriječiti negativne utjecaje na dijete, i dozvoliti mu spontanost u svakom trenutku. Važno je da je dijete u središtu odgojno-obrazovnog procesa, te na taj način treba i organizirati odgojno-obrazovni rad. Odgojitelj bi trebao biti u stalnoj interakciji s djetetom, osigurati individualni pristup djetetu. Prostorno i materijalno okruženje treba pažljivo oblikovati, i pritom poštivati djetetove dobne mogućnosti.

Kako proizlazi iz Nacionalnog kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014), partnerstvo vrtića s obitelji i širom zajednicom jedno od važnijih načela, gdje se gradi odnos između roditelja i odgojitelja, uvažavaju se različita mišljenja, poštivanje, ohrabivanje, aktivno slušanje, i sve to s jednim ciljem – za dugoročnu dobrobit djeteta. Vrednovati se trebaju i rezultati odgojno-obrazovnog rada i uvjeta u ustanovama ranog i predškolskog odgoja. Stoga možemo zaključiti da su načela Nacionalnog kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje sljedeća:

Fleksibilnost odgojno-obrazovnog procesa u vrtiću, partnerstvo vrtića s obitelji i širom zajednicom, osiguravanje kontinuiteta u odgoju i obrazovanju, otvorenost za kontinuirano učenje i spremnost za unaprjeđivanje prakse. Temeljne vrijednosti proizlaze iz ideje humanizma gdje je dijete vrijednost samo po sebi, tako su vrijednosti u skladu s time kakvu djecu i društvo želimo razviti.

Vrijednosti u Nacionalnome kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2015) proizlaze iz povijesti, kulture, suvremenih događaja s ciljem da se unaprijedi djetetov intelektualni, društveni, moralni, duhovni i motorički razvoj. One su znanje, identitet, humanizam i tolerancija, odgovornost, autonomija i kreativnost. U dječjem vrtiću djeci treba omogućiti aktivno stjecanje znanja, treba im omogućiti interakciju s različitim materijalima i vršnjacima, i sve to uz potporu odgojitelja kako bi dijete sebe percipiralo kao kompetentnog i uspješnog, te na taj način gradilo samopouzdanje, razvijalo kritičko promišljanje i razumijevanje. Sve to djetetu treba omogućiti kroz igru i aktivnosti. Već od rane dobi djecu treba senzibilizirati kako bi prihvaćala druge i njihove potrebe. Djeca trebaju naučiti poštivati i uvažavati različitosti, prepoznati i prihvatiti svoje i tuđe obaveze, a dječji vrtić treba omogućiti ostvarivanje jednakih prava za sve. Od najranije dobi dijete treba poticati i naučiti ga da stvori pozitivnu sliku o sebi, da razvija samopoštovanje, da stvori svoj identitet, te da unatoč predrasudama bude dosljedno sebi. U svemu tome mu mora pomoći vrtić i odgojitelj kako bi izgradio svoj identitet, i znao razumjeti sebe i druge oko sebe. Slobodnim odabirom aktivnosti, partnera za aktivnost, sadržaja, načina oblikovanja aktivnosti djecu se uči da imaju izbor, ali isto tako da preuzimaju odgovornost. Na taj način se razvija djetetova sposobnost za proaktivno i konstruktivno sudjelovanje, te učenje o vlastitim i tuđim pravima i obvezama. Kako bi djeca postigla autonomiju, moramo ih poticati na donošenje vlastitih odluka, izbora aktivnosti, iznošenje i zastupanje vlastitog mišljenja, i na taj način se pridonosi dječjem razvijanju samopouzdanja, neovisnosti, kritičkog promišljanja. Djeca su sama po sebi kreativna, i često imaju odlične ideje, izražavaju se na različite načine, a dječji vrtić im mora omogućiti isprobavanje, izražavanje i stvaranje njihovih vlastitih ideja, te poticati divergentno mišljenje koje se u odgojno-obrazovnom procesu posebno cijeni, u područjima učenja i komunikaciji.

2.2. Organizacijska kultura u ustanovama ranog i predškolskog obrazovanja

Kultura odgojno-obrazovne institucije je složen pojam koji se povezuje s kvalitetom življenja, odnosno kako navodi Vujičić (2011) ako razumijemo kulturu znači da poznajemo svoju instituciju. Glavna promjena, kako bi se mijenjao i unaprijedio odgojno-obrazovni proces jest kontinuirani profesionalni razvoj odgojitelja. Odgojitelji bi trebali učiti iz stvarnih situacija u odgojno-obrazovnoj praksi, te na taj način uvidjeti svoj profesionalni napredak, a isto tako i djetetov. Peterson (2002, prema Vujičić, 2011) navodi kako je oblikovanje kulture važnije od kurikuluma, standarda, procjena i odgovornosti za promjene. Vujičić (2011, str.23) ističe kako se u određenju pojma kulture priklanja Hargreavesu i kulturu definira kao ono kakve stvari jesu i služi kao veo ili leće kroz koje se promatra svijet. Ona definira stvarnost za pripadnike neke društvene organizacije, osigurava im podršku i identitet i oblikuje okvir za učenje znakovito za određeno zanimanje“. Organizacijska kultura je važna jer određuje kako i što se radi u toj organizaciji. Isprepletana je s ciljevima i životnom filozofijom organizacije, a izražava se kroz njezine slogane koji kondenziraju svrhu, misiju i poslovnu strategiju (Vujičić, 2011).

Stoll (1999, prema Vujičić, 2011) smatra da je jedan od načina razumijevanja kulture odgojno-obrazovne skupine istraživanje kulturnih normi. On predlaže deset kulturnih normi koje će poboljšati rad i kvalitetu odgojno-obrazovne ustanove. Određenje kulture odgojno-obrazovne ustanove je prepoznatljivo u zajedničkim temeljnim postavkama, uvjerenjima, odgojitelja, ravnatelja, stručnih suradnika, administrativnog i pomoćnog osoblja i roditelja (Vujičić, 2011). Iz toga se može zaključiti da se kultura odgojno-obrazovne ustanove prepoznaje po međuljudskim odnosima, timskom radu u zajednici, i istraživanju odgojno-obrazovne prakse kako bi se unaprijedio rad. U mijenjanju odgojno-obrazovne prakse, stručno usavršavanje odgojitelja nastoji se temeljiti na promatranju, analiziranju, raspravama, na mijenjanju cjelokupnog konteksta ustanove (Vujičić, 2011). Svaka odgojno-obrazovna ustanova djeluje sama za sebe, i ako se u njoj osjećamo dobro i ugodno, znači da je ustanova postigla neki uspjeh i da „raste“ u svom radu. Kultura odgojno-obrazovne ustanove je iznimno važna za svaku ustanovu i osobu koja doprinosi toj kulturi, povezana je izravno s uspjehom ili neuspjehom neke ustanove. Isto tako

kulturu ustanove, nije moguće potpuno definirati, ali je ona svakako zaslužna za pozitivne ili negativne osjećaje koji vladaju u istoj. Autorica Vujičić (2011) navodi kako postoje tri dimenzije koje se isprepliću, a to je profesionalni odnos, organizacijsko uređenje i prilike za učenje. S obzirom da su odrasli primjer djeci, i ako se želi na djecu prenijeti pozitivno ponašanje, onda je važno da odrasli takva ponašanja prakticiraju i u svojoj odgojno-obrazovnoj ustanovi. Dakle, ako u odgojno-obrazovnoj ustanovi vlada kolegijalnost, međusobno uvažavanje i poštivanje, tada će i odgojitelji takve obrasce ponašanja vrlo vjerojatno prenijeti na djecu, jer će se i njihov rad temeljiti na istima.

2.2. Profesionalci u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju

Profesija je zanimanje ili stalni posao koji čovjek obavlja tijekom svog života koja mu služi kao izvor egzistencije. Profesija odgojitelja mijenjala se iz godine u godinu. Prve predškolske ustanove na hrvatskim prostorima bile su osnovane u 19. stoljeću i bila su to dječja zabavišta (Mendeš, 2018). Nakon Drugog svjetskog rata, pedagoške ustanove počinju se širiti kao posljedica zapošljavanja velikog broja majki. Predškolski sustav se tijekom godina značajno mijenjao. Godina 1948. važna je za povijest predškolskog odgoja jer su se tada dječji vrtići počeli razvijati kao odgojno-obrazovne ustanove. Kako se pojavila potreba da se zaposli stručno osoblje, prve zabavišne učiteljice, mogle su započeti s radom ako su završile tek jednogodišnji tečaj u kojem su stekle kompetencije za rad s djecom. Kako navodi Mendeš (2018) odgojitelj predškolske djece pedagoški je profesionalac s različitim ulogama koje definira postojeća koncepcija predškolskoga odgoja. Školske godine 1949./50. u Zagrebu je djelovala Škola za odgojitelje koja je trajala četiri godine. Nakon toga, 1968./69. na Pedagoškoj akademiji u Zagrebu otvorila se studijska grupa pod nazivom Predškolski odgoj, i isprva je djelovala kao izvanredni studij, da bi nekoliko godina poslije, točnije 1971./72. bio redoviti studij. Dvogodišnji studij bio je moguć i te iste godine u drugim gradovima, Rijeci i Splitu. Godinama je studij bio dvogodišnji, a akademske godine 2002./03. u Rijeci i Osijeku po prvi puta se počelo s izvedbom stručnog studija u trajanju od tri godine. Kada je na snagu stupila bolonjska reforma, 2005./06. studij predškolskog odgoja izvodio se kao stručni

preddiplomski studij koji je trajao tri godine. Nije bilo mogućnosti nastavka studija na diplomskoj razini, iako je bilo potrebe. U Republici Hrvatskoj prvi je s izvedbom sveučilišnog preddiplomskog studija pod nazivom Rani i predškolski odgoj i obrazovanje započeo Učiteljski fakultet u Rijeci.

Važno je poznavati povijesni put profesionalnog obrazovanja odgojitelja, i uvidjeti koje promjene su se dogodile, unaprijediti profesionalne kompetencije odgojitelja. Franković (1958, prema Mendeš, 2018) navodi kako je poznavanje prošlosti jedan od uvjeta za pravilan rad u sadašnjosti i budućnosti. U današnje vrijeme odgojitelji imaju mnogo mogućnosti za dodatno obrazovanje, osim samog preddiplomskog ili diplomskog studija. Provode se razne edukacije odgojitelja kako bi mogli napredovati na profesionalnoj razini. Važno je da odgojitelj kontinuirano nadograđuje svoje znanje, jer samo na taj način može doprinijeti kvalitetnom odgoju djece i samom radu u odgojno-obrazovnoj ustanovi. Odgojitelji kao profesionalci su važan dio dječjeg odrastanja, te njihovo obrazovanje i edukacija moraju se kontinuirano razvijati i rasti, kako bi odgojitelji unaprijedili svoj profesionalni put i osobni rast, i na kraju krajeva dali najbolje od sebe djeci koju će u budućnosti odgajati i biti im živi primjer.

3. ODGOJ TIJEKOM PANDEMIJE

Krajem 2019. godine u Kini se pojavio novi soj koronavirusa. Svjetska zdravstvena organizacija ga je nazvala virus SARS-CoV-2, a bolest koju uzrokuje COVID-19. Infekcija koronavirusom kod ljudi uzrokuje povišenu temperaturu, suhi kašalj, umor, grlobolju, gubitak osjeta njuha i okusa. Rjeđe se mogu pojaviti i teže infekcije poput respiratornih bolesti, odnosno otežanog disanja i upale pluća, dok kod nekih može doći i do smrti. Pojedini ljudi mogu biti zaraženi virusom, a da toga i nisu svjesni. Takvi slučajevi se nazivaju tzv. asimptomatski slučajevi. Koronavirus ili novi respiratorni virus širi se brzo i lako među ljudima, ako je čovjek u kontaktu s inficiranom osobom, virus se širi putem kapljica iz nosa i usta prilikom govora, kihanja ili kašljanja. Stoga se preporučuje nošenje maski, držanje fizičke distance od 2m, te da se redovito održava respiratorna higijena i pravilno i često pranje ruku, čime se smanjuje mogućnost zaraze. Starije osobe i osobe s kroničnim bolestima su najugroženija skupina, te su više podložniji težim oblicima bolesti Covid-19 virusa.

Istraživanja su pokazala da su djeca i mladi prenositelji Covid-19 virusa (Hrvatski zavod za javno zdravstvo, 2020). Tako u istraživanju „Djeca kao izvor infekcije u obiteljima“ (Shwarz i sur., 2020) dolaze do zaključka kako su djeca i mladi izvor infekcije u obitelji, bez obzira na to što vrlo često imaju blage simptome ili ih uopće nemaju. Smatraju da je najjednostavniji način kontroliranja zaraze držanjem fizičke distance sa svojim ukućanima.

Virus Covid-19 u Europi se pojavio krajem siječnja 2020. godine, u Francuskoj. Prvi zabilježeni slučaj zaraze koronavirusom u Hrvatskoj, zabilježen je krajem veljače 2020. godine. Ubrzo se broj zaraženih povećavao, a 11. ožujka 2020. godine ministar zdravstva donio je odluku o proglašenju pandemije bolesti Covid-19 uzrokovane virusom SARS-CoV-2. Vlada Republike Hrvatske donosi Odluku o obustavi izvođenja nastave u visokim učilištima, srednjim i osnovnim školama, te redovnog rada ustanova predškolskog odgoja i obrazovanja i uspostavi nastave na daljinu (2020). U cilju suzbijanja virusa SARS-CoV-2 zatvorile su se sve odgojno-obrazovne ustanove, ljudi su se morali pridržavati socijalne distance, smanjiti kontakte s obitelji, prijateljima, i nositi maske kao neku vrstu zaštite. Dakle, sve se promijenilo u vrlo kratkom roku, djeca nisu pohađala vrtiće, učenici i studenti su

prešli na nastavu koja se održavala virtualno. Sve što se dosad smatralo uobičajenim, više to nije bilo. Stvorila se nova obiteljska i radna struktura.

Roditelji su postali puno više od samih roditelja. Oni su ujedno i bili odgojitelji, učitelji, vršnjaci, zdravstveni djelatnici (Višnjić-Jevtić i Visković, 2021). Roditelji su se našli pred novim roditeljskim izazovima, i stresnim situacijama, zbog virusa, brige o djeci, egzistencije. U istraživanju Lee i Ward (2020) rezultati su pokazali promjene u roditeljskom odgoju u vrijeme karantene. Pokazalo se da su roditelji grublji i nestrpljiviji u odgoju djece, a da djecu kažnjavaju više na fizički i psihički način.

Djeci je novonastala situacija također nešto novo i nepoznato, te se treba prema njima ophoditi s još više razumijevanja, i poticati ih da izraze svoje strahove, i biti im još veća podrška nego prije. Ona se osjećaju najsigurnije u svom domu. Tim više što su zatvaranjem odgojno-obrazovnih ustanova djeca prepuštena isključivo roditeljima, koji su im dužni objasniti novonastalu situaciju na njima razumljiv način. Pramling Samuelsson, Wagner i Ødegaard (2020) navode kako je Švedska uvela najmanje promjena od početka pandemije, te nisu zatvorili predškolske ustanove i osnovne škole zbog toga što smatraju da je djetetovo pravo, i pravo njegove obitelji pohađanje predškolske ustanove zbog iznimne važnosti za daljnji razvoj djeteta, osobito u kriznim situacijama poput ove s pandemijom COVID-19. Život ljudi u Švedskoj nije se bitno promijenio s pojavom COVID-19 virusa, dok je u Norveškoj politika bila stroža. Ljudi su većinom radili od kuće, preporučivalo se korištenje bicikla umjesto javnog prijevoza kako bi se broj zaraženih smanjio. Predškolske ustanove u Norveškoj su se zatvorile, a odgojitelji su roditeljima virtualno slali materijale, video uratke za aktivnosti s djecom, te su pružali podršku roditeljima i djeci. U SAD-u pak su predškolske ustanove bile otvorene samo za djecu čiji roditelji su zaposleni u bolnicama, javnom prijevozu, ili možda trgovačkom lancu.

Odgojitelji su za djecu koja nisu pohađala predškolske ustanove osmislila i napravila virtualne učionice u kojima su oni dnevno provodili 3 sata, gdje su izvodili različite aktivnosti koje uključuju glazbu, pokret, motoričke aktivnosti, pričanje priča. Učitelji i odgojitelji su se složili kako je nastava na daljinu izazovnija, zahtijeva više angažmana i naprednije planiranje u odnosu na nastavu koja se odvijala u normalnim vremenima (Pramling Samuelsson, Wagner i Ødegaard, 2020).

Odgoj djece vrlo je zahtjevan posao za svakog roditelja, i većini roditelja je najvažnije da svoju djecu usmjere na „pravi“ put. Pandemija koronavirusa zaustavila je svijet u mnogim područjima, ali djeca su i dalje djeca koja žele igru sa vršnjacima, nesmetano druženje s bliskim osobama. Tijekom pandemije, roditelji su primorani pronaći nove načine kako odgajati dijete tijekom pandemije, koja je onemogućila „normalne“ aktivnosti koje su svakom djetetu potrebne. Važno je da roditelji prepoznaju osjećaje svog djeteta, posebno ako je ono uplašeno zbog situacije koja je zadesila svijet. S djecom treba otvoreno razgovarati o pandemiji, iako su djeca fizički udaljena od bliskih osoba poput baka i djedova, potrebno je da budu u kontaktu virtualnim putem. Negativne osjećaje kod djece treba pretočiti u pozitivne na način da se dijete preusmjeri u neku aktivnost, usmjeriti njihovu pažnju na nešto korisno. Također, roditelji ne bi trebali mijenjati dnevnu rutinu, a ako je ipak potrebno, važno je da se djetetu najavi svaka promjena zbog lakše adaptacije na nove situacije koje će se dogoditi. Ako je dijete pohađalo odgojno-obrazovnu skupinu do pojave virusa, tada je potrebno da roditelj bude u kontaktu s odgojiteljem koji može pomoći svojom podrškom i savjetima kako i na koji način s djecom predškolskog mogu razgovarati o virusu.

U Hrvatskoj je dosad objavljeno vrlo malo članaka na temu roditeljstva i odgoja tijekom pandemije, međutim na internetskoj stranici Boston Children's Hospital¹ roditelji mogu pronaći korisne informacije koje se tiču odgoja tijekom pandemije. Objavljeni su članci u kojima piše na koji način pomoći djetetu, razgovarati s njim s obzirom na njegove godine. Posebno je izdan članak za roditelje u kojemu se nalaze savjeti na koji način se može razgovarati s djecom o COVID-19. Također, u Hrvatskoj je provedeno istraživanje „Kako smo? Život u Hrvatskoj u doba korone“ (Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2020) kako bi se dobio uvid kakve posljedice je na građane svih dobnih skupina djelovala pandemija COVID-19 i potres. U istraživanju koje je provedeno, može se vidjeti kako se život ljudi promijenio, te su najčešće doživjeli pet stresora; potres, razdvojenost od članova obitelji, nemogućnost odlaska liječniku na važnije preglede,

---

¹ Boston Children's Hospital (mrežno izdanje), <https://www.childrenshospital.org/conditions-and-treatments/conditions/c/coronavirus/parenting-resources>

promjena načina života u izolaciji, te neimanje uvjeta za rad od kuće. Psihičko zdravlje ljudi je narušeno, a depresija, tjeskoba i anksioznost su najčešća stanja koja sudionici istraživanja navode kao posljedice. Roditelji ističu kako im je roditeljstvo teže u doba pandemije, nego prije, te većina njih smatra kako im je narušeno psihičko zdravlje, a djeci je teže pratiti online nastavu nego uživo. Također, vrlo su optimistični što se tiče zabrinutosti oko mogućih posljedica pandemije na djecu, te ne ističu preveliku zabrinutost. Djeca koja su sudjelovala u istraživanju izrazila su veću brigu oko mogućnosti zaraze nekog bližnjeg, nego samog sebe. Većina djece navodi kako su imali više slobodnog vremena, ali su im nedostajali prijatelji, bake, djedove. U istraživanju se navodi kako je psihičko zdravlje narušeno više djevojčicama i starijoj djeci, dok mlađa djeca i dječaci nisu toliko narušenog psihičkog zdravlja. Djetetu treba dati do znanja da nije samo u ovoj situaciji, da je u redu biti uplašen, a svoje osjećaje je važno pokazati. Odgojitelji koji primjerice šalju aktivnosti roditeljima virtualnim putem, također pomažu djeci, iako nisu fizički prisutna. Na roditelju je da iskoristi savjete i podršku odgojitelja u ovim neizvjesnim vremenima.

3.1. Uvjeti rada u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja tijekom pandemije Covid-19

Ustanove ranog i predškolskog odgoja u ožujku su zbog pandemije Covid-19 u potpunosti zatvorile svoja vrata odlukom Vlade Republike Hrvatske (2020). Za djecu je to značilo kraj svakodnevnog učenja, istraživanju, interakciji s vršnjacima, dok je pred odgojiteljima bio novi izazov, na koji način i kako provesti rad na daljinu s djecom predškolske dobi, prema preporukama Ministarstva znanosti i obrazovanja. Odgojitelji su roditeljima i djeci preko društvenih mreži morali biti podrška, savjetovati ih kako i na koji način raditi s djecom kod kuće, slati im radne materijale koje će oni s djecom odraditi, zatim slikati odradene aktivnosti, te naposljetku poslati odgojiteljima koji će to objaviti na mrežnim stranicama vrtića. Djeca, čiji su roditelji radili i tijekom potpunog „lockdowna“ bio je organiziran neposredan odgojno-obrazovni rad uz upute koje je objavio Hrvatski zavod za javno zdravstvo (dalje u

tekstu HZJZ) (2020). Prema uputama HZJZ-a (2020) preporuča se ostanak djece kod kuće kada god je to moguće, jer se ponekad ne mogu poštivati mjere fizičke distance od 2 metra, s obzirom na broj djece u odgojno-obrazovnim skupinama. Nadalje, preporuča se ostanak kod kuće djeci s kroničnim bolestima, a fizički razmak mora se održavati između djelatnika vrtića, između odgojitelja i djece. Preporuke su bile da djeca čija su oba roditelja zaposlena, ili pak dijete koje živi s jednim roditeljem koji je zaposlen pohađaju predškolske ustanove, te ako je manji broj uključenosti djece u odgojno-obrazovne skupine u dječjem vrtiću, da se one mogu spajati ili se odgojno-obrazovni rad može provoditi u jednom od vrtića koje odredi osnivač. Za neku djecu to je mogao biti izvor dodatnog stresa, s obzirom da se neka djeca prilagođavaju novim situacijama bez problema. Pojedina djeca teže se odvajaju od roditelja, pa je moguće da bi promjena okruženja predstavljala problem.

Promjene utječu i na odgojitelje, što posljedično može dovesti do novih stresnih situacija koje utječu na djecu. Odgojiteljima bi trebalo omogućiti više podrške u takvim kriznim situacijama, kako bi se što manje odrazilo na njihovo psihološko stanje, odnosno ojačalo ih se u novonastalim situacijama.

Mjere Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo (HZJZ, 2020) ne uvažavaju prirodu djece, koja su znatijelna i zaigrana, stoga je odgojiteljima teško poštivati propisane mjere kako one ne bi utjecale na dječje aktivnosti. Odgojiteljima se smjene ne preklapaju, kako bi se izbjegli kontakti, što utječe na kvalitetu rada odgojitelja zbog manjka komunikacije uživo. U jednoj skupini smije biti najviše devetero djece, a djeca iz različitih skupina ne smiju doći u kontakt jedni s drugima. Ustanove ranog i predškolskog odgoja su ionako prenatrpane, što opet dovodi do novog problema i stavlja pred zid ravnatelj i odgojitelje koji moraju osigurati manje skupine djece u već prenatrpanim skupinama i prije koronakrize. Roditelji čija djeca pohađaju vrtić u doba pandemije, djecu smiju dopratiti do ulaza u vrtić, a tamo ih preuzima djelatnik vrtića. Prije polaska u vrtić, roditelj je dužan svakodnevno djetetu mjeriti tjelesnu temperaturu i zapisivati vrijednosti. Ako dijete ima temperaturu veću od 37,2, respiratorne simptome poput kašlja i kratkog daha, tada ne smije dolaziti u vrtić, i mora se javiti liječniku, a roditelj je dužan o tome obavijestiti odgojitelja. Po dolasku u dječji vrtić, dijete preuzima odgojitelj, a ono se samo izuje, obuje, te obavezno pere ruke prije ulaska u skupinu. Odgojitelji su dužni provoditi što više vremena s djecom na otvorenom prostoru, dok u odgojno-obrazovnoj skupini stolice gdje djeca jedu

moraju biti u razmaku od 2 metra, i krevetići na kojima spavaju također moraju biti u razmaku, a svako dijete mora sjediti, odnosno odmarati uvijek na istom mjestu. Sve što je za djecu poželjno i normalno za njihovu dob, u vrijeme pandemije ne može više biti tako. Tako su odgojitelji dužni djeci objasniti na njima primjeren način objasniti upute za pridržavanje propisanih mjera, dakle može se koristiti slikovni materijal kako bi djeca vizualno povezala ono što se od njih traži. Važno je poticati djecu na češće pranje ruku jer su to ključne mjere prevencije, ponavljati s njima kako dobro i pravilno oprati ruke, razvijati nestabilne oblike kretanja kako bi što manje puzala, smanjiti istraživanje predmeta, jer djeca jasljičke dobi često stavljaju ruke ili premete u usta. Ne bi smjela ni dirati lice, a prilikom kihanja staviti obavezno ruku na usta. Odgojitelj je zadužen da djetetu dezinficira ruke. Roditelji su dužni potpisati izjavu kojom će potvrditi dolazak djeteta u ustanovu. Djeci koja su u programu predškole, mora se osigurati drugačiji način provedbe programa predškole, s obzirom da je riječ o obaveznom dijelu obrazovanja (MZOŠ, 2013). Za djecu polaznike predškole koja nisu bila uključena u odgojno-obrazovni rad u dječjim vrtićima, moguće je provoditi rad na daljinu. Upitna je kvaliteta ovakvog načina rada s obzirom da je osnovna zadaća predškole osigurati dobrobit djeteta (MZOŠ, 2015). Dobrobit pretpostavlja razvoj socijalnih kompetencija koje je nemoguće razviti bez kontakata s drugim pojedincima.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo (HZJZ, 2020) je također predložio da ravnatelji i odgojitelji razgovaraju s TV postajama kako bi ostvarili suradnju, te da se putem televizijskog programa emitira program koji je namijenjen djeci rane i predškolske dobi, ili da se emitira samo program predškole. Međutim, ta ideja nije zaživjela. Vrtić je dužan provesti planirane aktivnosti predškole, i komunikacijom s roditeljima to ostvariti. Djeci koja nisu bila uključena u ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja morala su se prilagoditi virtualnom radu. U praksi je to značilo da je dječji vrtić različite materijale podijelio na mrežnim stranicama dječjih vrtića. Oni su u pravilu bili dostupni roditeljima koji su djecu uključivali u planirane aktivnosti.

Posebnu pozornost trebalo je usmjeriti na djetetovu potrebu za igrom, druženjem, istraživanjem i sve te aktivnosti ponuditi djeci i roditeljima, kako bi im bila osigurana što veća potpora u pandemijskim vremenima. Djeca koja su u vrijeme pandemije pohađala predškolsku ustanovu, nisu smjela unositi nikakve igračke, nisu

se smjeli slaviti dječji rođendani, nisu organizirane završne priredbe, ni izleti. Dakle, djeci su bile onemogućene aktivnosti i druženja koja su ranije bila uobičajena.

U vrtićima su bili postavljeni plakati, gdje je bilo prikazano na koji način prati ruke, zatim plakati koji govore o tome na koji način i kako se zaštititi od korona virusa, koji su simptomi istog. Djeca su bila izložena raznim informacijama, što od strane roditelja, a isto tako i odgojitelja. Odgojitelji nisu smjeli imati fizički kontakt s djecom, što se odražavalo na način kako utješiti uznemireno ili preplašeno dijete.

Svaki vrtić je imao svoje načine za komunikaciju odgojitelja s roditeljima, putem kojih roditelji dobivaju sve potrebne informacije o djeci, njihovim aktivnostima u vrtiću i obavijesti vezane uz rad odgojno-obrazovnih ustanova. Upisi za novu djecu, održavali su se na daljinu, odnosno roditelji su sve potrebne dokumente slali elektronskim putem. Rad predškolskih ustanova uvelike se promijenio, i za djelatnike vrtića, i za djecu koja su ionako najranjivija skupina.

Pandemija je imala veliki utjecaj na djecu, njihovo mentalno i fizičko zdravlje. Posljedice pandemije ne možemo sa sigurnošću još uvijek utvrditi, ali jasno je da je korona kriza utjecala na psihosocijalno zdravlje djece. Narušena im je rutina koju su dosad imali, zatvaranjem predškolskih ustanova, djeci je oduzeto ono najvažnije – socijalna interakcija s vršnjacima u vrtiću i izvan njega. Tso i suradnici (2020) proveli su istraživanje u obiteljima s djecom od 2 do 12 godina, te došli do zaključka kako je najveći problem i stres roditeljima odlazak djece na spavanje, te previše korištenja tehnologije. Dakle, i u tom pogledu djeca više nisu imala svoju rutinu. Također je važno naglasiti kako je moguće da djeca tijekom pandemije previše vremena koriste za igranje igrica, gledanje crtića, što opet dovodi do zapostavljanja fizičkog zdravlja djeteta. Iako su roditelji primarni skrbnici, važno je da su djeca u društvu svojih vršnjaka jer na taj način stječu važne kompetencije koje su im potrebne za njihov psihosocijalni razvoj. Djeca su sa svih slušala o njima nepoznatom virusu koji je promijenio sve. Na televiziji se često vrti pjesma koja govori o istom, izdana je i slikovnica na temu korona virusa. Sva su djeca različita, svako dijete ovu korona krizu proživljava na svoj način, međutim na roditeljima i odgojiteljima je da prepoznaju kako se odražava na djecu. Djeca su sama po sebi znatiželjna, međutim važno je djeci na njima razumljiv način pojasniti. Moguće je da ni roditelji i odgojitelji nemaju odgovore na neka dječja pitanja poput „Kada će taj

virus nestati?“, ili „Što ako se zarazim, da li ću umrijeti?“, stoga je upitno kako pristupiti rješavanju ovakvih situacija.

UNICEF (2020) navodi koje su moguće posljedice pandemije, te kako zaštititi djecu. Navode rizike koje predstavlja COVID-19 i koji mogu utjecati na djecu, kao primjerice pogoršanje postojećih mentalnih problema, preplašenost i strah zbog gubitka bliskih osoba, nasilje u obitelji, društvena stigmatizacija. Važna je suradnja svih zajedno, kako bi se djeci osigurala bezbrižnost tijekom odrastanja, poruke koje se šalju djeci i roditeljima trebale bi suzbijati strah i uznemirenost zbog virusa. Odgojitelji bi također trebali znati prepoznati uznemirenost i strah kod djeteta, kako bi mu mogli pružiti zaštitu na adekvatan način. Edukacija i podrška roditeljima je nužna, trebale bi se provoditi radionice za njih, kako bi im se olakšao odgoj u ovo zahtjevno vrijeme. S obzirom na veliki nedostatak podataka o utjecaju pandemije COVID-19 na djecu, tijekom pandemije provedene su samo tri studije na djeci i adolescentima.

Procjenu psihološkog utjecaja pandemije na djecu proveli su Jiao i suradnici (2020) uslijed pandemije. Istraživanje je pokazalo kako su djeca u dobi od 2 do 6 godina lakše izrazila svoje strahove od toga kako bi se njihovi bližnji mogli zaraziti postojećim virusom, kod djece te dobi izražena je nepažnja, razdražljivost, znatiželja. Način na koji se djecu smiruje, istraživanje govori kako su to tjelesne aktivnosti, te zabava putem društvenih mreža. Vrlo malo studija obrađuje ovu važnu temu, odnosno posljedice koje itekako utječu na djecu i njihovo psihosocijalno zdravlje. Mlađa djeca svoje brige i strahove često mogu pretvoriti u nepoželjno ili prkosno ponašanje, dok starija djeca mogu postati povučeni, iskazivati više tjeskobe i nemirnosti. Djeca koja su bila u karanteni, imaju veće šanse za razvoj akutnog stresnog poremećaja. Također, zabrana putovanja, odlaska iz grada u grad i slično isto onemogućuju da djeca i roditelji mogu primiti pomoć u drugim ustanovama ako je potrebno. Promjena rutine u ustanovama ranog i predškolskog odgoja, škola i drugim obrazovnim ustanovama kod neke djece može izazvati strah i nesigurnost, i nepovoljno utjecati na njihovo mentalno zdravlje i razvoj. Pomoć i podršku svakom djetetu trebali bi pružiti i stručni suradnici tih ustanova, iako je to vrlo zahtjevno i u normalnim uvjetima zbog velikog broja djece u vrtićima i školama. Iako je pandemija donijela mnogo izazova za sve ljude, velika većina roditelja je svoje roditeljstvo podiglo na jednu višu razinu, a isto tako odgojitelji, učitelji i ostali

obrazovni djelatnici svoju profesiju su nadogradili jednim novim iskustvom koje ih je zasigurno obogatilo.

4. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Kako bi se dobio uvid u mišljenje roditelja i odgojitelja o međusobnoj suradnji tijekom pandemije COVID-19 provedeni su intervjui s predstavnicima obiju skupina. Istraživanjem se nastojalo utvrditi da li je pandemija rezultirala promjenama u odgoju djece, aktivnostima i dnevnim rutinama, te kako se odrazila na suradnju odgojitelja i roditelja.

Konstruiran je intervju čija je svrha bila dobiti uvid u komunikaciju između roditelja i odgojitelja tijekom „lockdowna“. Odgojiteljima su postavljena pitanja na koji način su komunicirali s roditeljima tijekom „lockdowna“, da li su roditeljima slali aktivnosti koje bi oni provodili s djecom kod kuće, što im je predstavljalo najveći izazov tijekom „lockdowna“, a što im u trenutnoj situaciji predstavlja izazov i na koji način se nose s time. Kako propisane mjere utječu na njihov rad u odgojno-obrazovnoj skupini, te da li se mogu uopće pridržavati tih mjera u potpunosti, na koji način su odgojitelji provodili razgovore s djecom o virusu COVID-19, te kako se, prema njihovom osobnom mišljenju cijela ta situacija s pandemijom odražava na djecu u njihovoj odgojno-obrazovnoj skupini. Roditeljima su postavljena slična pitanja, o tome kako se odvijala komunikacija između njih i odgojitelja, što im je predstavljalo najveći problem nakon povratka u ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, koji su im najveći izazovi u trenutnoj situaciji s pandemijom, na koji način razgovaraju s djecom o virusu, kako cijela ta situacija utječe na njihovo dijete, i što im je pozitivno donijela pandemija COVID-19 u obiteljskom funkcioniranju. Način obavljanja intervjua odvijao se virtualno. Pitanja su poslana roditeljima i odgojiteljima putem e-mail adrese, te su na isti način ispunjena. U istraživanju su sudjelovala 2 odgojitelja i 2 roditelja u dobi od 25-40 godina. Riječ je o sudionicima koji dolaze iz različitih odgojnih skupina.

5. REZULTATI I RASPRAVA

U intervjuu koji je proveden s odgojiteljima i roditeljima, dobio se uvid u način funkcioniranja tijekom pandemije COVID-19. Tijekom „lockdowna“ odgojitelji su komunicirali s roditeljima koristeći aplikaciju „Viber“. Roditelji navode istu aplikaciju kao komunikacijsko sredstvo putem kojeg su komunicirali s odgojiteljima. Jedan od odgojitelja navodi kako su roditeljima slani prijedlozi aktivnosti koje mogu provoditi s djecom:

„Poslali smo roditeljima poruke putem „Vibera“, da provode što više vremena s djecom, da porade na razvoju motorike, posebno djeca koja još nisu prohodala, da ih potiču na češće pranje ruku, samostalno hranjenje i pijenje iz čaše.“ (O2).

Drugi odgojitelj navodi:

„Roditeljima se nije slalo ništa, već je svaka odgojno-obrazovna skupina napravila tematski sklop aktivnosti koje su potom bile objavljenje na stranicama dječjeg vrtića.“ (O1)

Roditelji koji su sudjelovali u istraživanju navode da se im nije slalo ništa, tek koji primjer igre koji mogu igrati s djecom.

Izazov za odgojitelje tijekom „lockdowna“ je bila sama činjenica što se nije znalo iz dana u dan na koji način će se odvijati situacija s pandemijom, te kad će moći početi normalno funkcionirati u svom radu s djecom. Nakon što je vrtić djelomično počeo s radom, djeci nije bio problem povratak u svoje odgojno-obrazovne skupine, već su jedva čekali ponovni susret s vršnjacima. Roditeljski sastanci i daljnja komunikacija s odgojiteljima odvijala se putem društvenih mreža, kontakta roditelj-odgojitelj nije bilo uživo.

Najveći izazov za roditelje tijekom pandemije bio je da li djecu slati u odgojno-obrazovne skupine s obzirom da su djeca potencijalni prenosioci COVID-19, a starije osobe su rizične skupine. Također, kao izazov se navodi nemogućnost odlaska s djecom na izlete i druženja s vršnjacima (igraonice, kućne posjete).

Jedan od roditelja navodi kako razgovara s djecom o pandemiji COVID-19:

„Činimo to na zabavan način, kroz igru, crtiće, te mu objašnjavam novonastalu situaciju na dječjoj razini“ (R1)

Nasuprot tome drugi sudionik kaže:

„Pokušavam što manje o tome razgovarati s djecom.“ (R2)

Roditelji navode kako situacija s pandemijom COVID-19 utječe na djecu. Navode kako djeci nedostaju vršnjaci, kako su djeca sretnija u vrtiću nego prije, a kako oni sami ne uspijevaju u dovoljnoj mjeri biti s djecom ni kad su kod kuće s njima, s obzirom da rade na daljinu, te jedan dio dana trebaju posvetiti poslu. Osim puno novih promjena koje je pandemija unijela u obiteljski život, sudionici ističu kako su pozitivne strane pandemije:

„Više vremena provedeno s djecom, te smo osvijestili koliko znači zdravlje.“ (R1)

Razmatrajući propisane epidemiološke mjere koje se trebaju provoditi u vrtiću, odgojitelji smatraju kako je nemoguće u potpunosti provoditi propisane mjere, pogotovo u jasličkim skupinama, te iste nisu bili u mogućnosti provesti s djecom. Iznimka su mjere poput dezinfekcije i pranja ruku. Utjecaj pandemije na rad odgojitelja u odgojno-obrazovnoj skupini, odnosno propisane mjere kojih se moraju pridržavati, uvelike utječe na njihov rad jer kako ističe jedan od sudionika :

„Opterećujuće raditi s maskom na licu, paziti na distancu, mnogo vremena nam oduzima dezinficiranje igračaka, te se ne osjećamo ugodno.“ (O1)

U jasličkoj skupini, odgojitelji s djecom ne razgovaraju o aktualnoj pandemiji jer smatraju da su djeca premlena da bi shvatila o čemu se radi, već više pažnje pridaju pranju ruku, stavljanju ruke kod kihanja/kašljanja, a u starijim skupinama se o virusu razgovara uglavnom kroz slikovni prikaz i tumačenje istog.

Pandemija COVID-19 na djecu utječe različito. Jedan od odgojitelja smatra kako je situacija dobra, te djeca nisu zabrinuta oko pandemije, dok drugi sudionik navodi:;

„Problem nam stvaraju samoizolacije u kojima djeca često budu, te je svaki ponovni povratak u odgojno-obrazovnu skupinu nakon dužeg vremena težak i

predstavlja pravi izazov za njih, pogotovo ako su u pitanju djeca jasličke dobi kojima ionako teško pada odvajanje od roditelja.“ (O2)

Pozitivne promjene koje su se dogodile u radu odgojitelja jesu brže usvajanje promjena, lakše prilagođavanje na nove situacije, brže djelovanje. Ako je suradnja s roditeljima dobra, tada, smatraju odgojitelji da se svaka situacija, bilo laka ili teška može riješiti jer je najvažnija komunikacija, koje nažalost u doba pandemije nedostaje. Iz odgovora sudionika može se zaključiti kako im je situacija s pandemijom uvelike otežala rad s djecom, kako roditeljima, tako i odgojiteljima. Promjene koje su snašle ispitane sudionike stvorile su im prepreke u provođenju odgoja djece, bili su primorani pronaći nove načine poučavanja djece, nedostajala je komunikacija koja se većinom odvijala putem komunikacijskih platformi, međutim na taj način se tek može dobiti ono osnovno, bez da se može porazgovarati sa svakim roditeljem „oči u oči“, izraziti podrška jednoj i drugoj strani, i na kraju sve to pravilno i uspješno primijeniti na djecu koja uče gledajući odrasle osobe, i one su im primjer. Odgojitelji i roditelji iz svega su izvukli ono najbolje, te iako situacija nije bila nimalo laka, snašli su se i kako su sami naveli, nakon svega, više cijene trenutke koje provode sa svojom djecom, dok su odgojitelji svoj odgojno-obrazovni rad unaprijedili i novim načinima podrške i rada dali djeci najbolje od sebe.

6. ZAKLJUČAK

O pandemiji se isprva nije mnogo znalo, svim ljudima su promjene otežale život, kako na društvenom polju, tako i na emocionalnom, socijalnom. Neki su izgubili posao, pa im je i egzistencija bila upitna, mnogo ljudi je dobilo teži oblik virusa, a zdravstvene ustanove su bile prenatrpene. Rezultati analize postojeće literature i provedenog istraživanja pokazuju da su promjene u životu djece, uvelike utjecale na njihove emocije i njihovo psihičko zdravlje. Mnogo djece u predškolskoj dobi, ne zna ili ne želi izraziti svoje osjećaje, ponekad čak ni roditeljima, stoga smatram da je važno da odgojitelji i stručna služba odgojno-obrazovne skupine budu podrška djeci tijekom pandemije. Djeca su vjerojatno zabrinuta, uplašena, neki od njih možda proživljavaju strah od zaraze njihovih bliskih osoba. Iako sudionici u intervjuu navode da djeca nisu zabrinuta te da je situacija dobra, moguće je da je riječ o tome da djeca ne znaju na koji način izraziti emocije. Odrasli ljudi se ponekad boje promjena, i iako su djeca ona koja brzo prihvaćaju i prilagođavaju se novim situacijama, na odraslima je da prepoznaju u konačnici kako se to odražava na njih. Roditelji smatraju da djeca nisu previše opterećena pandemijom, te su vrlo optimistični oko budućnosti, međutim s djecom treba kontinuirano raditi na odgoju, kako bi se uvidjelo na vrijeme da li je dijete zabrinuto, ili ima kakvih drugih teškoća u socijalnom ili emocionalnom razvoju. Djeca u igri s vršnjacima su sretna, i to je ono što im treba, međutim tijekom „lockdowna“ im je to bilo onemogućeno, i u tom razdoblju su doživjeli velike promjene, iako bi trebali proživljavati bezbrižno djetinjstvo. Svatko treba početi od sebe, tako i odgojitelji, te sada nakon ponovnog povratka u odgojno-obrazovne skupine, puno je važnije s djecom raditi na emocionalnim i socijalnim vještinama kojih su bili lišeni. U Hrvatskoj je provedeno tek nekoliko istraživanja na temu pandemije, stoga je opravdano pretpostaviti da još nema dovoljno spoznaja o povezanosti istog.

Također, podrška bi se trebala pružiti i odgojiteljima koji rade s tom djecom svakodnevno, ako je potrebno i s njima provoditi psihološke radionice kako bi znali da nisu sami, da postoji podrška i za njih, jer su i oni sami tijekom pandemije bili u velikoj neizvjesnosti, poneki i u ne znanju i strahu na koji način će, ili mogu provoditi neke aktivnosti s djecom. Vrlo vjerojatno su odgojitelji prolazili kroz razne bojazni od zaraze, uz to su još morali provoditi propisane epidemiološke mjere kojih se apsolutno nemoguće pridržavati kad su u pitanju djeca, nadalje, samoizolacije koje

su im također otežavale rad, pa ponovni povratak u skupine, djeca koja se teže prilagođavaju, opet im je teško bilo prolaziti ponovnu adaptaciju. S otkrićem cjepiva, život se donekle vratio u normalu, vjerojatno treba proći par godina da bi se vidjele stvarne posljedice pandemije COVID-19 na djecu. Trebali bi se svi više angažirati i osvijestiti koliko je zapravo bilo teško odgojiteljima provoditi rad. Mjere su propisane, treba ih se pridržavati, a svatko zna da kad su djeca u pitanju, da je jednostavno nemoguće.

Potrebno je razmotriti perspektive odgojitelja, roditelja, i djece, i razumijeti situacije u kojima djeca ne smiju zagrliti svoje prijatelje, svoju odgojiteljicu te kako je odgojiteljima koji moraju djetetu reći: „Ne mogu te zagrliti jer ne smijem.“

Iako je pandemija COVID-19 donijela mnogo teških situacija s kojima smo bili suočeni, ipak se izvuklo i nešto pozitivno iz svega. Roditelji su osvijestili svoje roditeljstvo, te cijenili trenutke provedene s djecom, na taj način su se još više povezali s njima, a na djecu je to zasigurno utjecalo na jedan dobar način jer su znali da su roditelji tu za njih uvijek, i u sretnim i u onim manje sretnim trenucima života. Najvažnije je da djeca više ne dožive takav emocionalni „šok“ zbog naglih promjena u sustavu odgoja i obrazovanja, te da uvijek u kriznim situacijama, prvo polazimo od djece, slušamo i prepoznajemo njihove osjećaje, te radimo prvenstveno za njihovu dobrobit i ono što je za njih važno. Ako se udruže i roditelji i odgojitelji, i imaju kvalitetnu suradnju, vjerujem da nema nikakvog virusa koji bi mogao značajno naštetiti radu s djecom.

7. LITERATURA

- Bhamani, S., Makhdoom, A. Z., Bharuchi, V., Ali, N., Kaleem, S., & Ahmed, D. (2020). Home learning in times of COVID: Experiences of parents. *Journal of Education and Educational Development*, 7(1), 9-26.
- Chung, G., Lanier, P., & Wong, P. Y. J. (2020). Mediating effects of parental stress on harsh parenting and parent-child relationship during coronavirus (COVID-19) pandemic in Singapore. *Journal of family violence*, 1-12.
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2020). *Upute za sprječavanje i suzbijanje epidemije COVID-19 vezano za rad predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola u školskoj godini 2020./2021.* https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Upute_vrtici_i_skole_24_08_2020_HZJZ-1.pdf
- Mendeš, B. (2018). *Profesionalno obrazovanje odgojitelja predškolske djece.* Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
- Miljak, A. (2009). *Življenje djece u vrtiću.* Zagreb: SM Naklada.
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2020). *Modeli i preporuke za rad u uvjetima povezanim s bolesti COVID-19 u pedagoškoj/školskoj godini 2020./2021.* <https://mzo.gov.hr/vijesti/modeli-i-preporuke-za-rad-u-uvjetima-povezanim-s-bolesti-covid-19-u-pedagoskoj-skolskoj-godini-2020-2021/3916>
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2020). *Preporuke za rad s djecom rane i predškolske dobi u dječjem vrtiću.* <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/Predskolski/Preporuke%20za%20rad%20s%20djecom%20rane%20i%20predskolske%20dobi%20u%20djecjim%20vrticima.pdf>
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2013). *Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju.* <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/zakon-o-predskolskom-odgoju-i-obrazovanju/3479>
- Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba (10. prosinca 2020). *Jesu li djeca i mladi ključni prenositelji korona virusa u populaciji? Istraživanja kažu DA.* <https://www.poliklinika-djeca.hr/aktualno/novosti/jesu-li-djeca-i-mladi-kljucni-prenositelji-korona-virusa-u-populaciji-istrazivanja-kazu-da/>

- Samuelsson, I. P., Wagner, J. T., & Ødegaard, E. E. (2020). The coronavirus pandemic and lessons learned in preschools in Norway, Sweden and the United States: OMEP Policy forum. *International journal of early childhood*, 52(2), 129-144.
- Tso, W. W., Wong, R. S., Tung, K. T., Rao, N., Fu, K. W., Yam, J. C., ... & Wong, I. C. (2020). Vulnerability and resilience in children during the COVID-19 pandemic. *European child & adolescent psychiatry*, 1-16.
- UNICEF (2020). *Zaštita djece tijekom pandemije COVID-19*. <https://www.unicef.org/croatia/media/3611/file/Za%C5%A1tita%20djece%20tijekom%20pandemije%20COVID-19%20-%20smjernice.pdf>
- UNICEF. (2020). *Caring for Caregivers during the COVID-19 Crisis*. <https://www.unicef.org/media/84131/file/CFC-COVID-19.pdf>
- Višnjić-Jevtić, A., i Visković, I. (2021). Roditeljstvo u vrijeme pandemije Covid-19: perspektiva roditelja djece rane i predškolske dobi. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*, 28(1), 11-38.
- Vlada Republike Hrvatske (2020). *Odluka o obustavi izvođenja nastave u visokim učilištima, srednjim i osnovnim školama, te redovnog rada ustanova predškolskog odgoja i obrazovanja i uspostavi nastave na daljinu*. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_05_55_1094.html
- Vujičić, L. (2011). *Istraživanje kulture odgojno-obrazovne skupine*. Zagreb: Sveučilište u Rijeci.

Mrežna odredišta

Boston Children's response to COVID-19. <https://www.childrenshospital.org/conditions-and-treatments/conditions/c/coronavirus/parenting-resources>

The Brain Architects Podcast: COVID-19 Special Edition: A Different World. <https://developingchild.harvard.edu/resources/the-brain-architects-podcast-covid-19-special-edition-self-care-isnt-selfish/>

Parenting in a Pandemic: Tips to Keep the Calm at Home. <https://www.healthychildren.org/English/health-issues/conditions/COVID-19/Pages/Parenting-in-a-Pandemic.aspx>

Kratka biografska bilješka

Moje ime je Izabela Silaj, rođena sam u Čakovcu 6. rujna 1992. godine. 1. osnovnu školu u Čakovcu završila sam 2006. godine. Nakon osnovnoškolskog obrazovanja upisala sam Ekonomsku i trgovačku školu u Čakovcu, smjer ekonomist. Godine 2018. upisala sam Učiteljski fakultet, studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Trenutno živim u Mihovljanu kraj Čakovca, udana sam i majka djevojčice i dječaka. U budućnosti se nadam poslu u struci, daljnjem usavršavanju i nadograđivanju znanja u području ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Izjava o samostalnoj izradi rada

Izjavljujem da sam ja, Izabela Silaj, studentica III. godine izvanrednog studija Rani i predškolski odgoj i obrazovanje, samostalno napisala završni rad na temu „Rani i predškolski odgoj i obrazovanje u uvjetima pandemije COVID 19“, uz potrebne konzultacije i uporabu navedene literature.

Potpis

Izjava o javnoj objavi rada

Naziv visokog učilišta

UČITELJSKI FAKULTET

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

ODSJEK U ČAKOVCU

IZJAVA

kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i javno objavi moj
rad

naslov

Rani i predškolski odgoj i obrazovanje u uvjetima pandemije COVID 19

vrsta rada

ZAVRŠNI RAD

u javno dostupnom institucijskom repozitoriju

ustanove Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Sveučilišta

i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagreb (u skladu
s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju NN 123/03,
198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).

U Mihovljanu, 27.08.2021.godine

Ime i prezime

Izabela Silaj

OIB

73098728403

POTPIS
